

Bravaiho mřížka

1. Takové periodické uspořádání bodů v prostoru, kdy každý bod má identické okolí.

2. Uspořádání bodů v prostoru, popsané rovnicí

$$\mathbf{R}_n = n\mathbf{a} \quad (1\text{D})$$

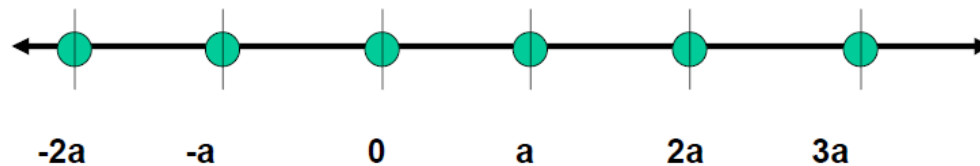
$$\mathbf{R}_n = n_1\mathbf{a}_1 + n_2\mathbf{a}_2 \quad (2\text{D})$$

$$\mathbf{R}_n = n_1\mathbf{a}_1 + n_2\mathbf{a}_2 + n_3\mathbf{a}_3 \quad (3\text{D})$$

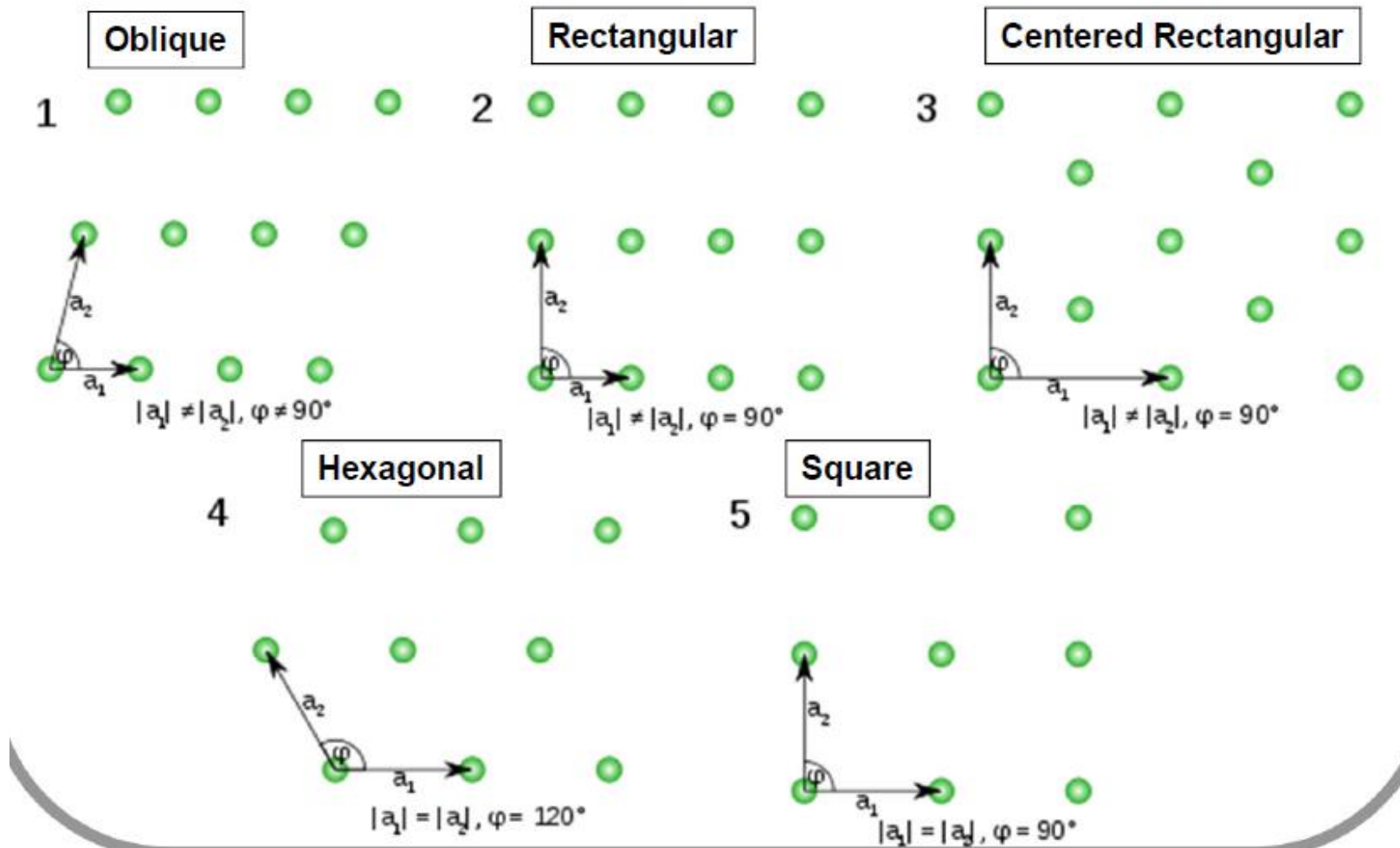

August Bravais (1811-1863)

1D: Only one Bravais Lattice

Bravaiho mřížka – 2D

Symetrie Bravaiho mřížky

Bodová grupa – soubor operací symetrie, které převádějí mřížku samu v sobě a zachovávají alespoň jeden pevný bod (střed symetrie, rovina zrcadlení, rotační osa)

Prostorová grupa (bodová grupa + translace přes všechny vektory mřížky)

3D

7 bodových grup – 7 krystalových systémů

14 grup symetrie – 14 Bravaiho mřížek

7 krystalových systémů

System	Požadovaná symetrie

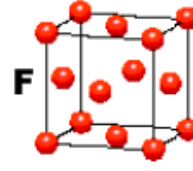
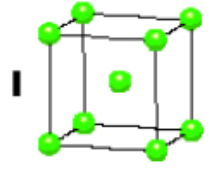
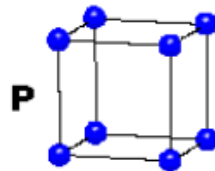
• Kubický	tři 4-četné osy
• Tetragonální	jedna 4-četná osa
• Orthorhombický	tři 2-četné osy
• Hexagonální	jedna 6-četná osa
• Rhomboedrický	jedna 3-četná osa
• Monoklinický	jedna 2-četná osa
• Triklinický	žádná

Bravaiho mřížka – 3D

CUBIC

$$a = b = c$$

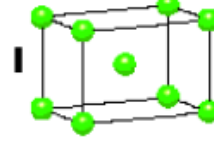
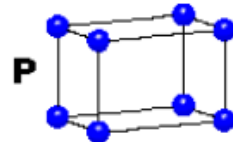
$$\alpha = \beta = \gamma = 90^\circ$$

TETRAGONAL

$$a = b \neq c$$

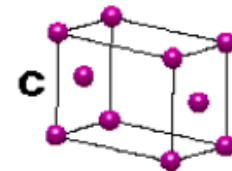
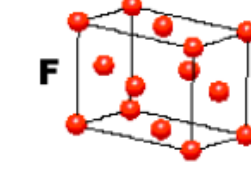
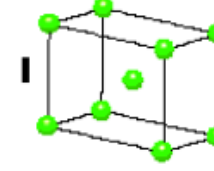
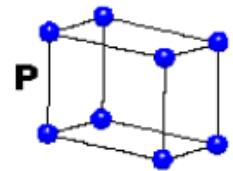
$$\alpha = \beta = \gamma = 90^\circ$$

ORTHORHOMBIC

$$a \neq b \neq c$$

$$\alpha = \beta = \gamma = 90^\circ$$

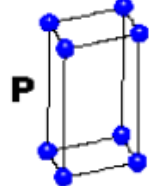

HEXAGONAL

$$a = b \neq c$$

$$\alpha = \beta = 90^\circ$$

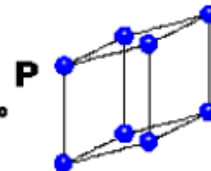
$$\gamma = 120^\circ$$

TRIGONAL

$$a = b = c$$

$$\alpha = \beta = \gamma \neq 90^\circ$$

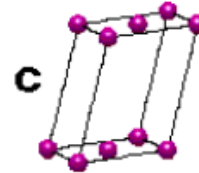
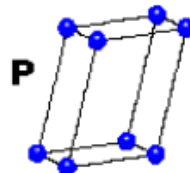

MONOCLINIC

$$a \neq b \neq c$$

$$\alpha = \gamma = 90^\circ$$

$$\beta \neq 120^\circ$$

TRICLINIC

$$a \neq b \neq c$$

$$\alpha \neq \beta \neq \gamma \neq 90^\circ$$

4 Types of Unit Cell

P = Primitive

I = Body-Centred

F = Face-Centred

C = Side-Centred

+

7 Crystal Classes

→ 14 Bravais Lattices

Seven unique unit cell shapes that can be stacked together to fill three-dimensional space

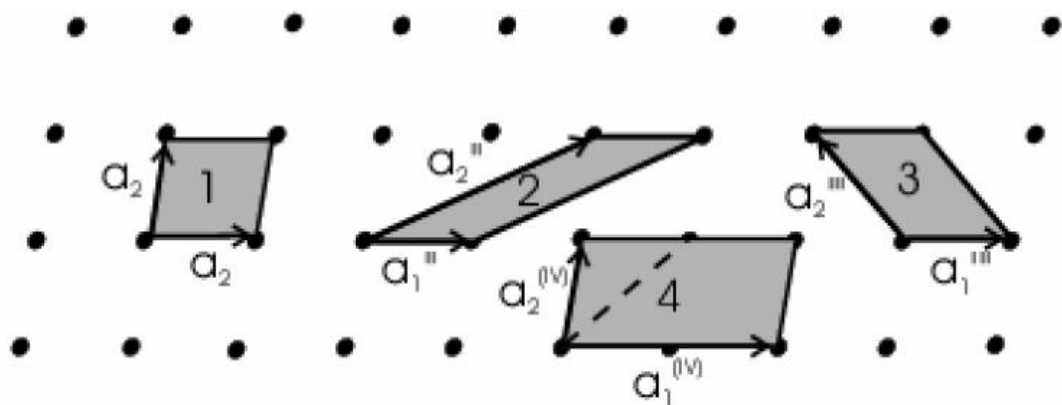
TABLE 3-1 ■ *Characteristics of the seven crystal systems*

Structure	Axes	Angles between Axes
Cubic	$a = b = c$	All angles equal 90°
Tetragonal	$a = b \neq c$	All angles equal 90°
Orthorhombic	$a \neq b \neq c$	All angles equal 90°
Hexagonal	$a = b \neq c$	Two angles equal 90° . One angle equals 120° .
Rhombohedral or trigonal	$a = b = c$	All angles are equal and none equals 90°
Monoclinic	$a \neq b \neq c$	Two angles equal 90° . One angle (β) is not equal to 90°
Triclinic	$a \neq b \neq c$	All angles are different and none equals 90°

Primitivní vektory, primitivní buňka

$$\mathbf{R}_n = n_1 \mathbf{a}_1 + n_2 \mathbf{a}_2 \quad \mathbf{a}_1, \mathbf{a}_2 - \text{primitivní vektory}$$

Volba není jednoznačná

1D

$$\Omega_1 = |\bar{a}_1|$$

2D

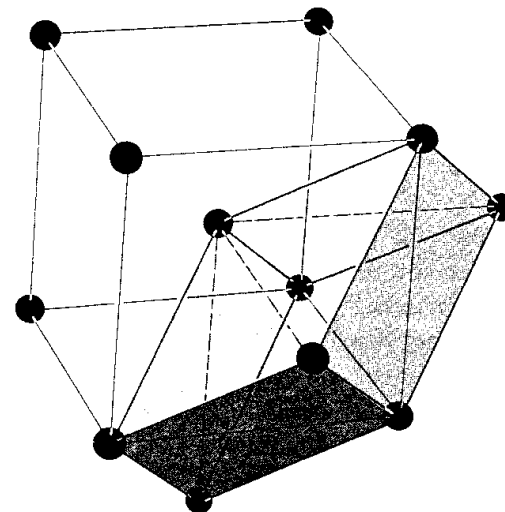
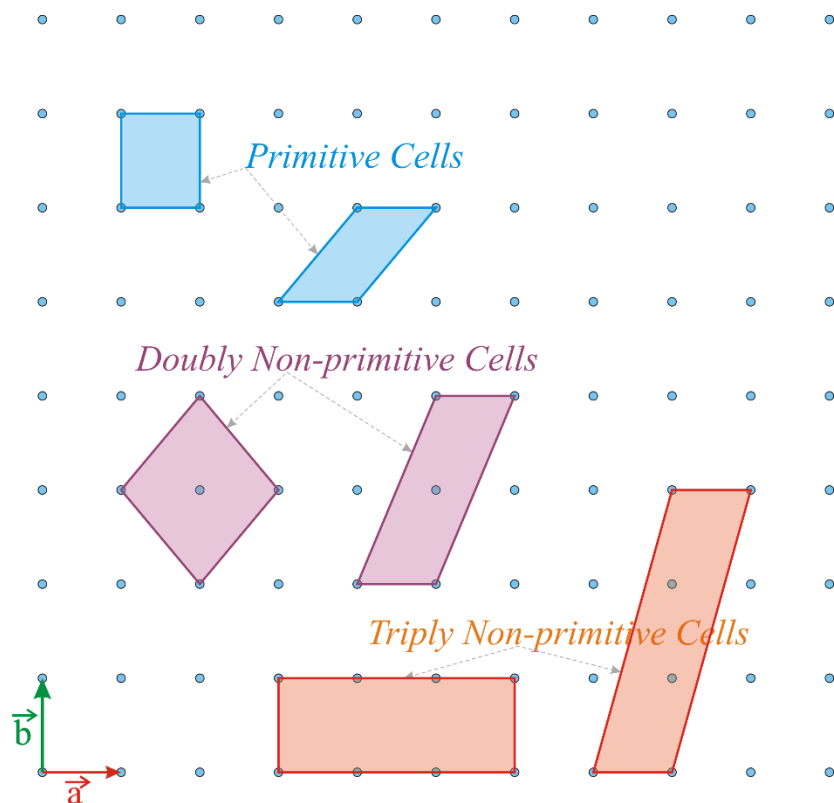
$$\Omega_2 = |\bar{a}_1 \times \bar{a}_2|$$

3D

$$\Omega_3 = |\bar{a}_1 \cdot (\bar{a}_2 \times \bar{a}_3)|$$

Primitivní buňka – část prostoru, která při translaci přes **všechny** vektory Bravaisovy mřížky vyplní celý prostor bez překryvů a prázdných míst. Obecně nemá symetrii BM. Její objem obsahuje právě jeden mřížkový bod.

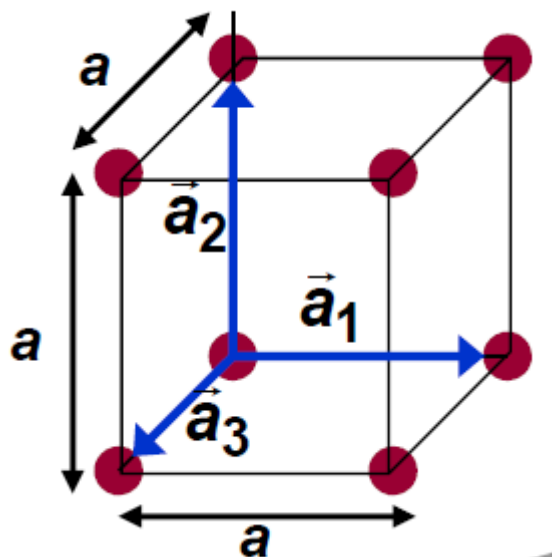
Elementární buňka

Elementární buňka – část prostoru, která při translaci přes **některé** vektory Bravaiho mřížky vyplní celý prostor bez překryvů a prázdných míst. Zpravidla se volí tak aby měla symetrii Bravaiho mřížky. Její objem obsahuje více než jeden mřížkový bod.

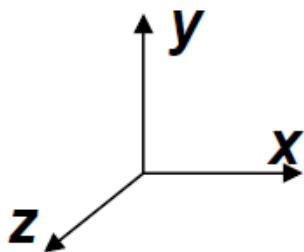
Bravaiho mřížka – 3D

Kubická prostá

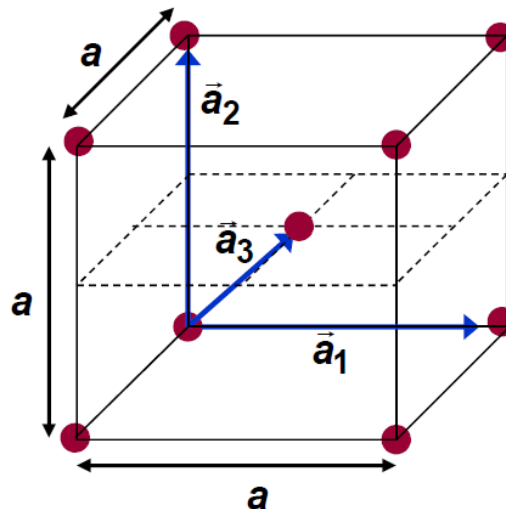

$$\mathbf{R}_n = n_1 \mathbf{a}_1 + n_2 \mathbf{a}_2 + n_3 \mathbf{a}_3$$

n_i jsou celá čísla

Kubická prostorově centrovaná - BCC

$$\mathbf{a}_1 = a \cdot \mathbf{x}$$

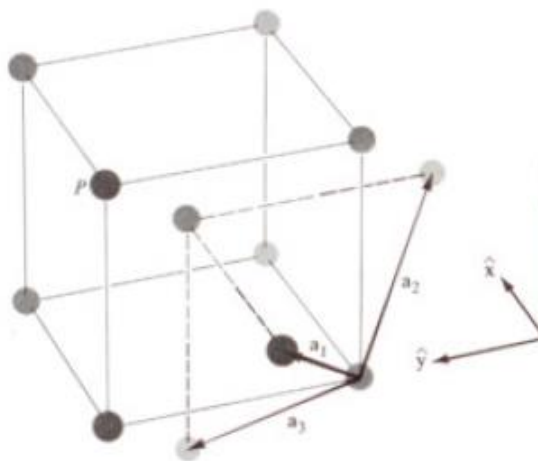
$$\mathbf{a}_2 = a \cdot \mathbf{y}$$

$$\mathbf{a}_3 = \frac{a}{2}(\mathbf{x} + \mathbf{y} + \mathbf{z})$$

$$\mathbf{a}_1 = \frac{a}{2}(-\mathbf{x} + \mathbf{y} + \mathbf{z})$$

$$\mathbf{a}_2 = \frac{a}{2}(\mathbf{x} - \mathbf{y} + \mathbf{z})$$

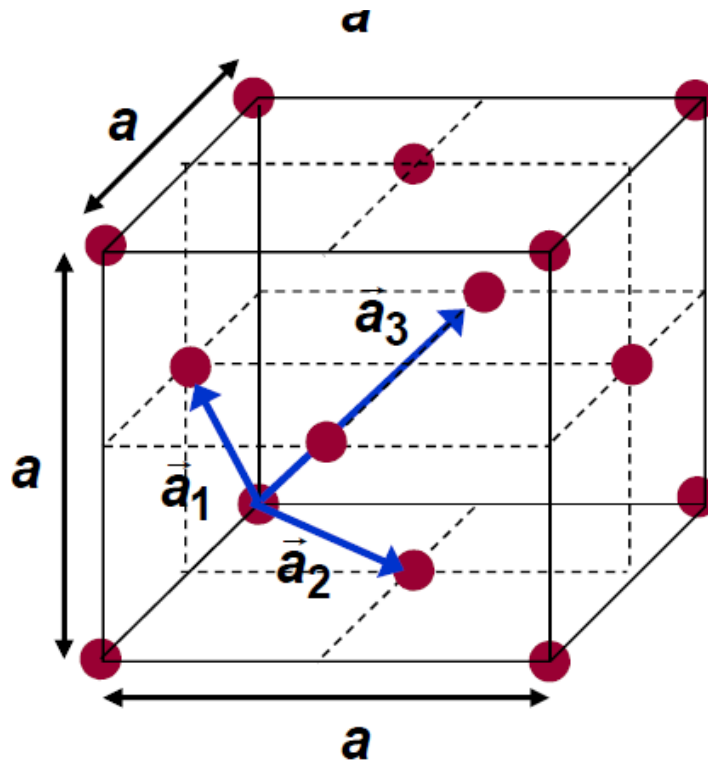
$$\mathbf{a}_3 = \frac{a}{2}(\mathbf{x} + \mathbf{y} - \mathbf{z})$$

S touto mřížkou krystalizují
např. Fe, W, K

Bravaiho mřížka - FCC

Kubická plošně centrovaná - FCC

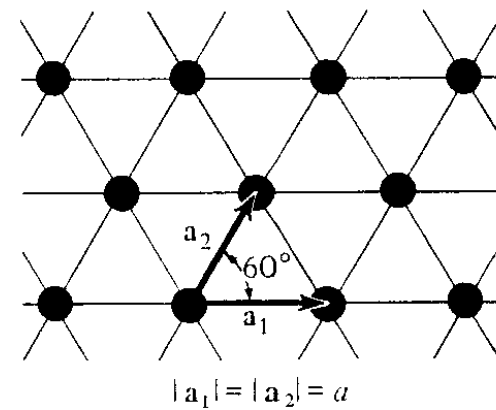
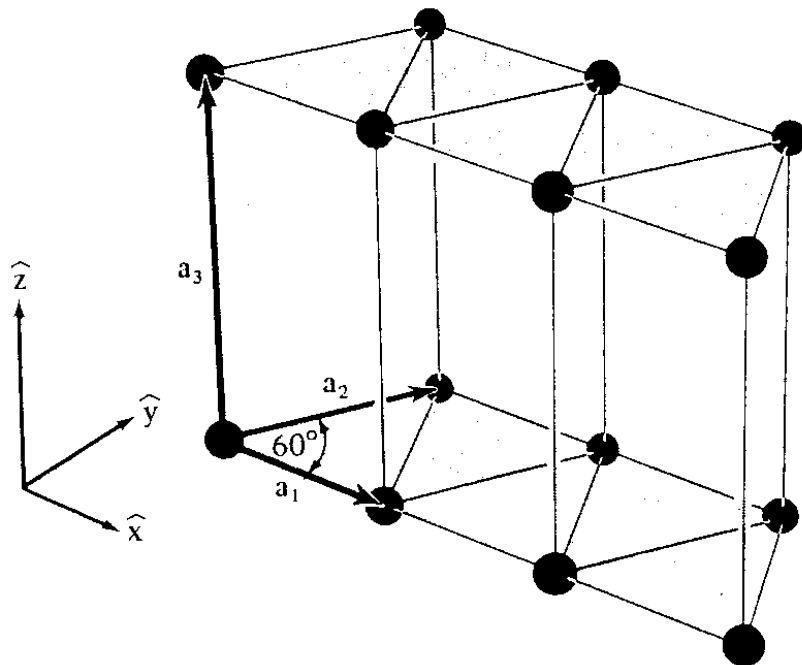
$$a_1 = \frac{a}{2}(y + z)$$

$$a_2 = \frac{a}{2}(x + z)$$

$$a_3 = \frac{a}{2}(x + y)$$

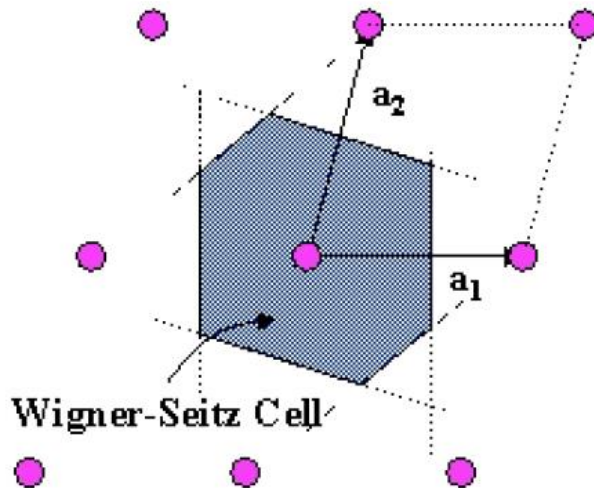
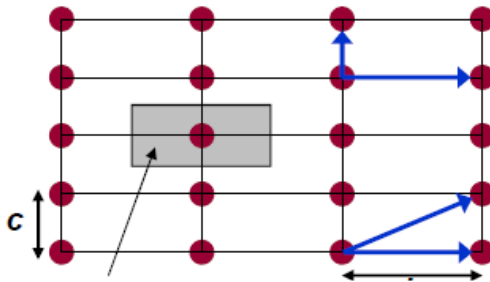
S touto mřížkou krystalizují např. Au, Ag, Pt, Al

Hexagonální BM

Wigner-Seitzova primitivní buňka

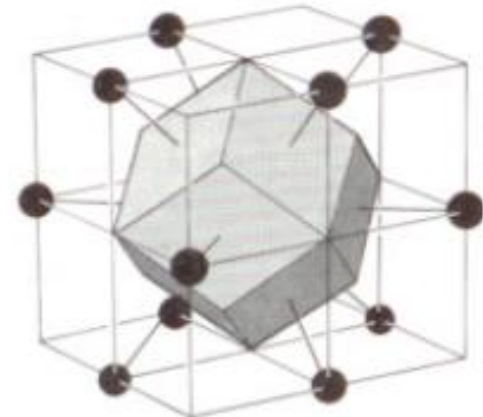
Oblast prostoru, která jen bližší vybranému bodu BM než k jakémukoliv jinému bodu mřížky. Má plnou symetrii mřížky.

BCC

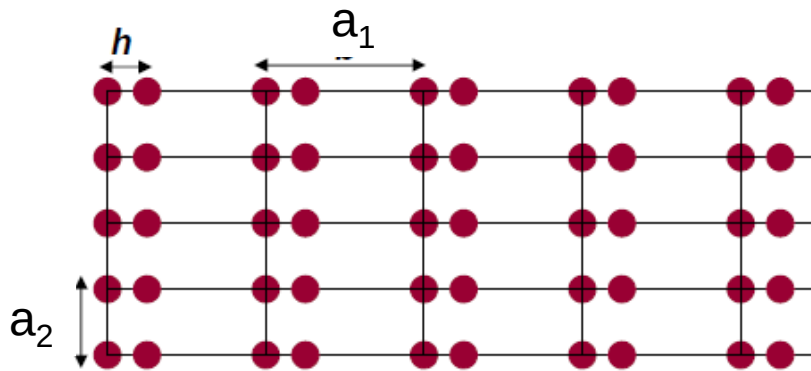
FCC

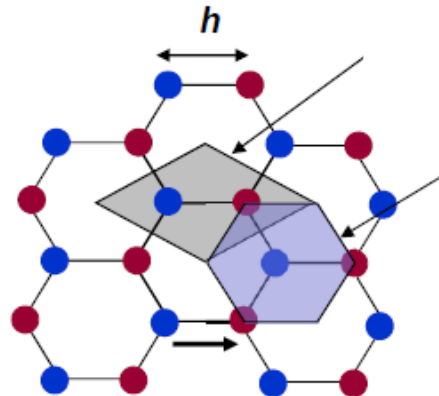
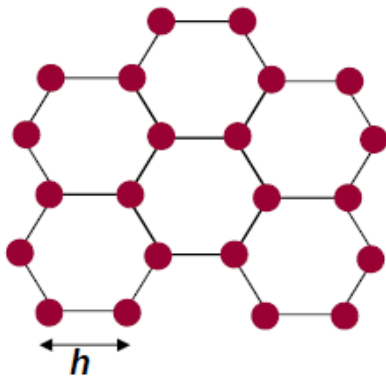
Krystalová struktura

Krystalová struktura = mřížka + báze

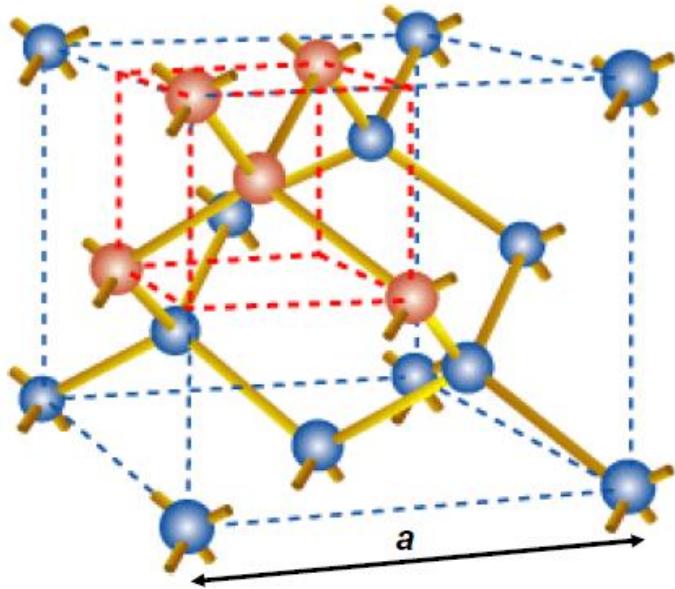
Báze = atom, skupina atomů, molekula

To není Bravaiho mřížka. Každý bod nemá stejné okolí. Dá se popsat jako rektangulární 2D BM s dvouatomovou bází.

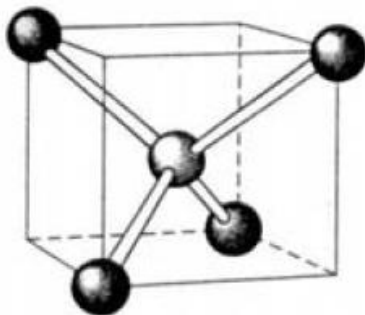
Krystalová struktura diamant, sfalerit

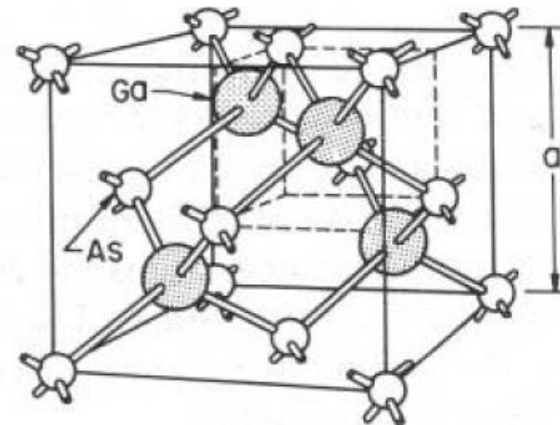
Diamantová – 2 FCC posunutě
 $\frac{1}{4}$ tělesové úhlopříčky

BM- FCC + báze dvou atomů
Pokud jsou oba atomy báze stejné,
jedná se o strukturu diamantu – krystalizují
v ní např. C, Si, Ge.

Pokud jsou oba atomy různé, jedná
se strukturu sfaleritu – ZnS. V této
struktúře krystalizuje např. GaAs, CdTe,
InP, AlAs.

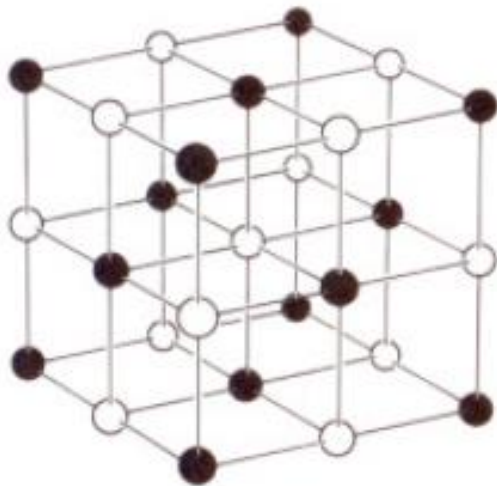

Bond angle = 109.5°

Structure NaCl a CsCl

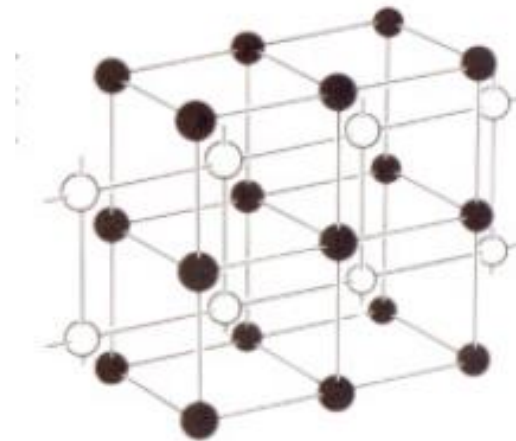
NaCl

BM kubická prostá, periodicky se střídají dva různé atomy

Krystalizuje v ní např. NaCl, NaBr, AgCl, MgO, LiF

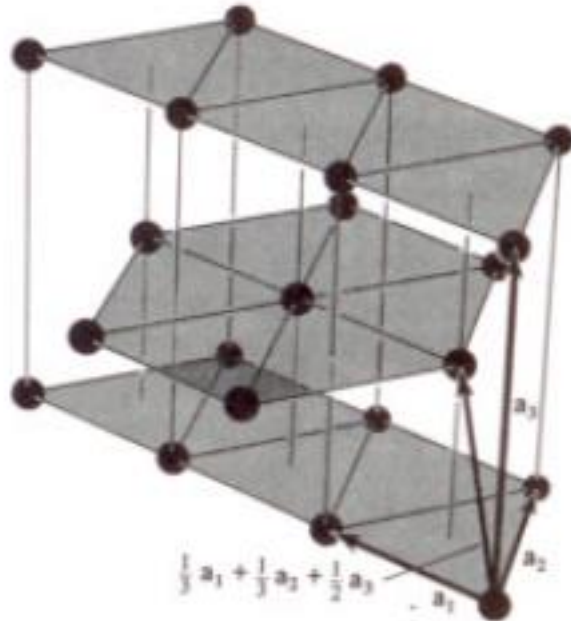
CsCl

BM kubická prostorově centrovaná se dvěma alternujícími atomy

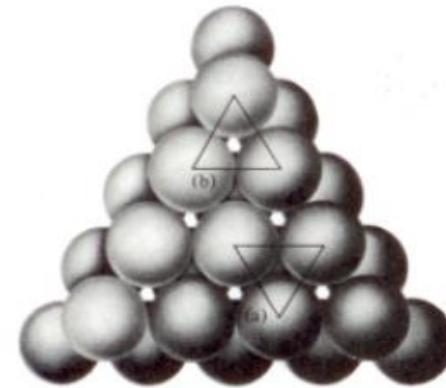
Krystalizuje v ní např. CdCl, CsBr, TlBr

Hexagonální struktura s nejtěsnějším uspořádáním (hcp)

Dvě hexagonální prosté mřížky
navzájem posunuté o

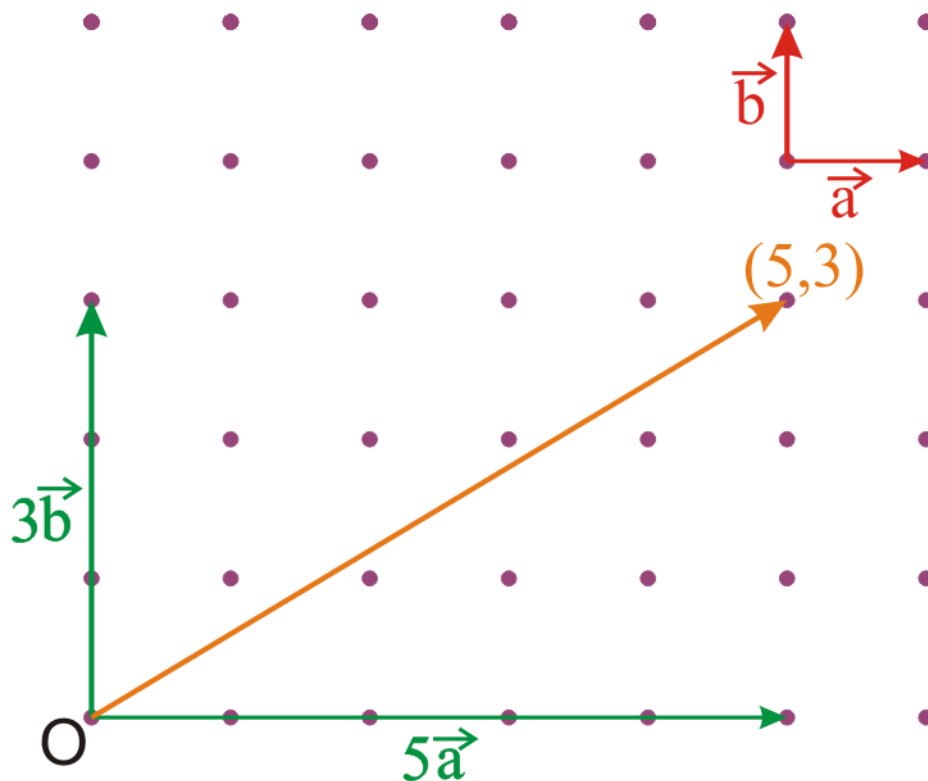
$$\frac{a_1}{3} + \frac{a_2}{3} + \frac{a_3}{3}$$

Krystalizuje v ní např. Cd, Zn, Mg,
Be. Ce

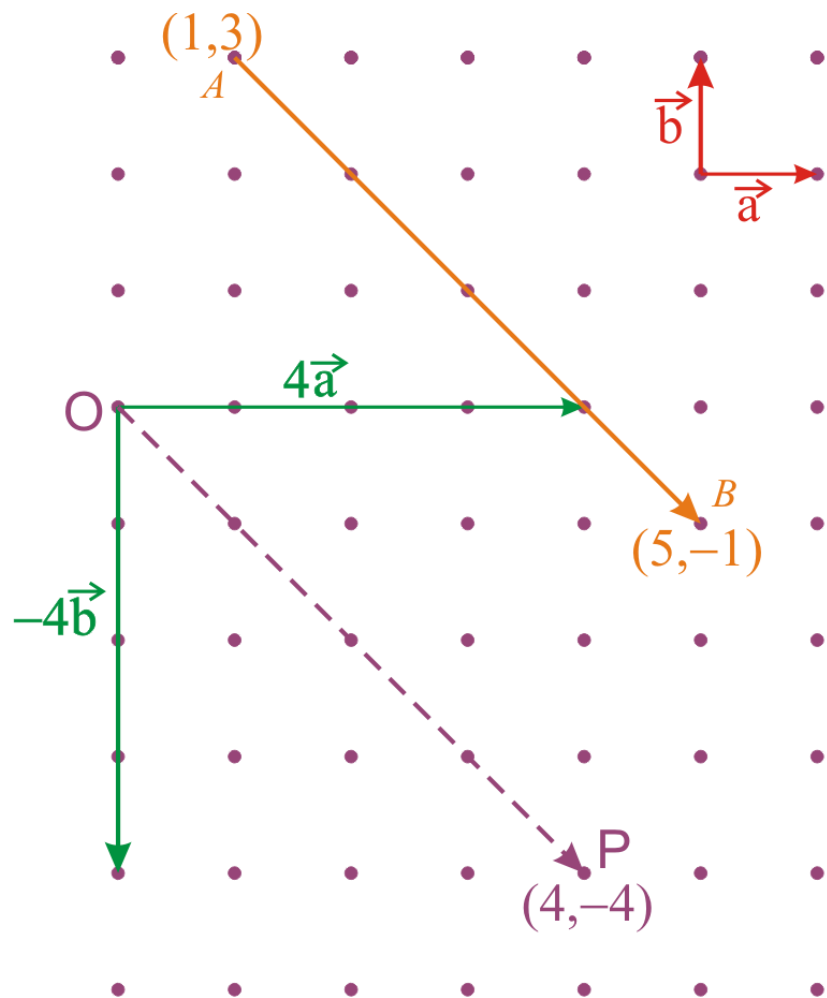
Millerovy indexy

Používají se k specifikaci krystalografických směrů nebo rovin

Jak najít Millerovy indexy pro libovolný směr?

- ❑ Odečtou se souřadnice konečného a počátečního bodu vektoru vyznačujícího daný směr.
→ např. pokud je počáteční bod $A(1,3)$ a konečný bod $B(5,-1)$ → rozdíl je $(4, -4)$

- ❑ Výsledek se vloží do hranatých závorek, minus se nahradí čárkou nad číslem → $[4\bar{4}]$

- ❑ Společný faktor se vytkne před závorku → $4[1\bar{1}]$

- ❑ Velikost a směr → $4[1\bar{1}]$

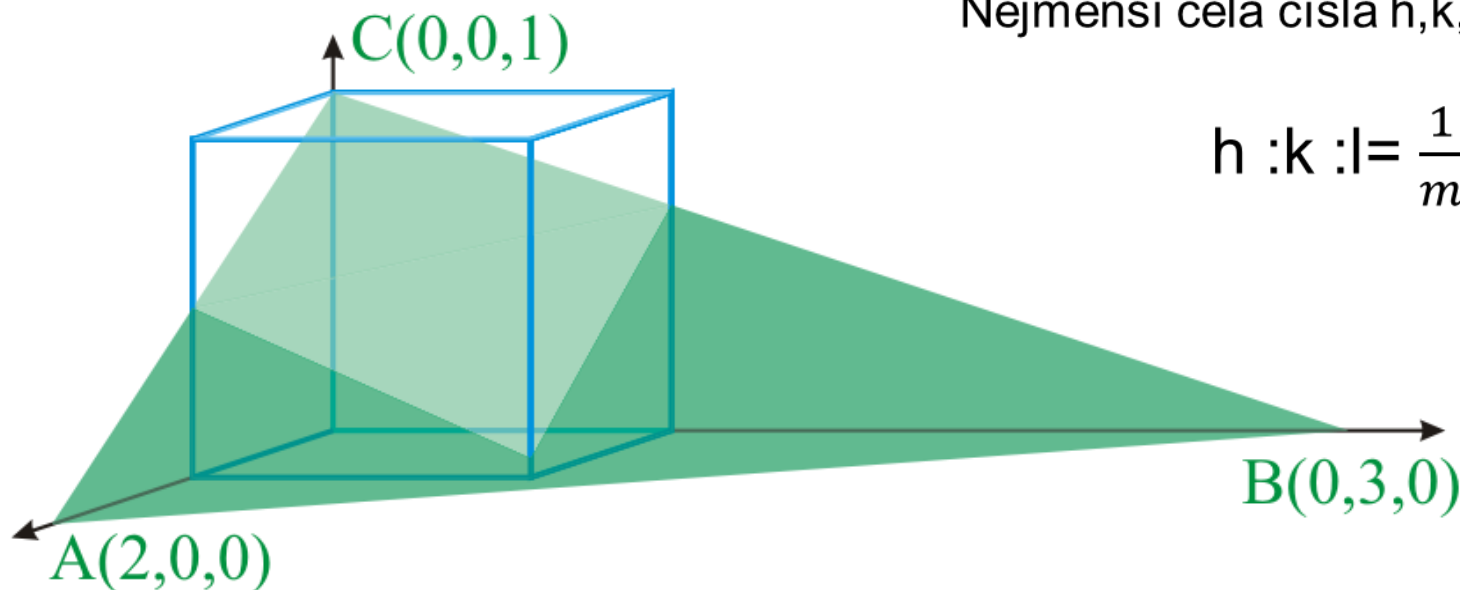
- ❑ Jen směr → $[1\bar{1}]$

Millerovy indexy pro roviny

(m,n,p) – Schoenfliesovy indexy roviny

Millerovy indexy –
Nejmenší celá čísla h,k,l , pro něž platí

$$h : k : l = \frac{1}{m} : \frac{1}{n} : \frac{1}{p}$$

- ❑ Najdou se průsečíky s osami $\rightarrow 2 \ 3 \ 1$
- ❑ Spočtou se $\rightarrow 1/2 \ 1/3 \ 1$
- ❑ Převeďte se na nejmenší společný jmenovatel $\rightarrow 3 \ 2 \ 6$
- ❑ Výsledek se zapíše v kulatých závorkách $\rightarrow (326)$

Brillouinova zona

BCC

(a)

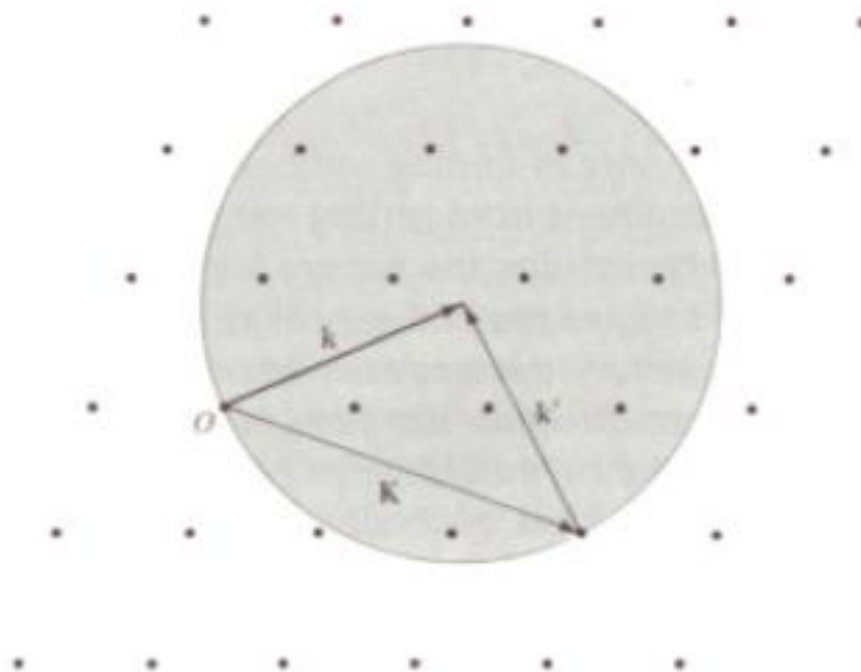
FCC

(b)

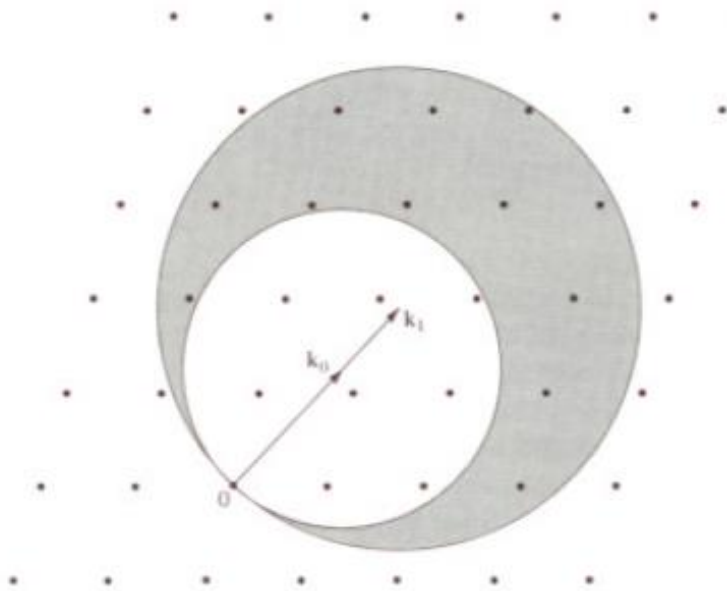
Brillouinova zóna je Wignerova - Seitzova Seitz buňka v recipoké mřížce

Ewaldova konstrukce (I)

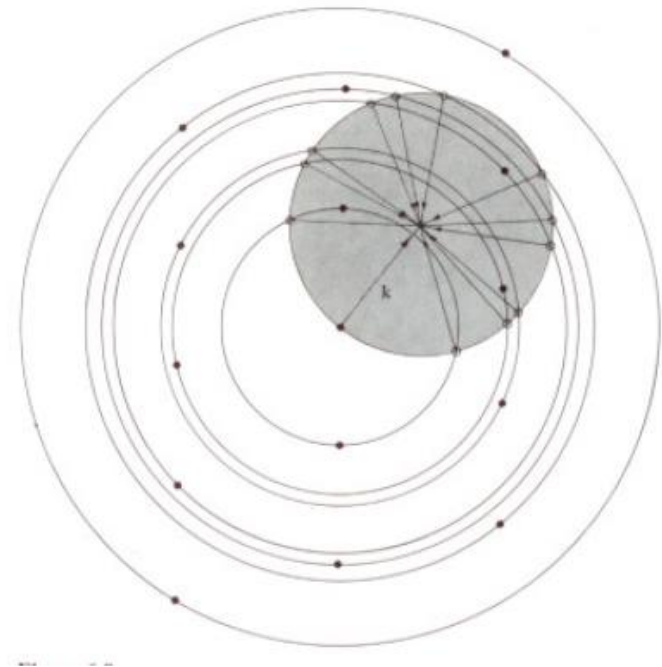

If $\mathbf{G}=\mathbf{k}-\mathbf{k}'$, radiation is diffracted

Ewaldova konstrukce(II)

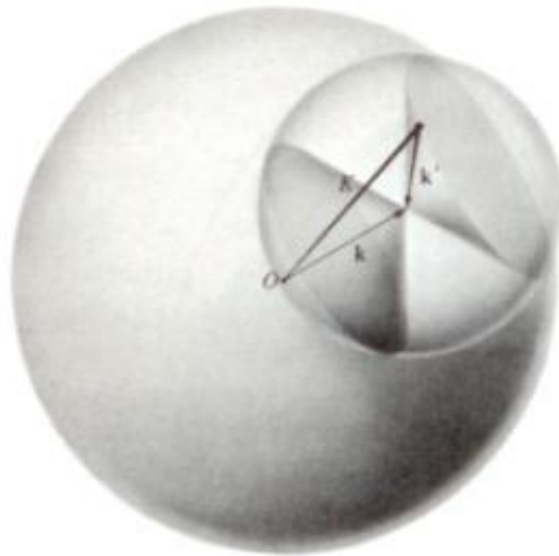

Laueho metoda

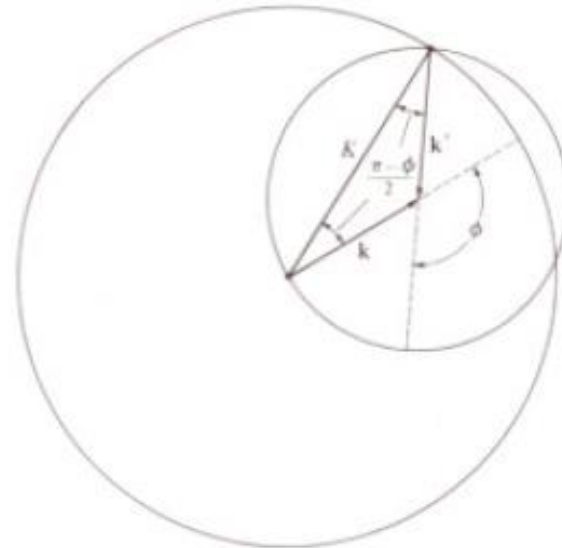

Metoda rotujícího krystalu

Ewaldova konstrukce (III)

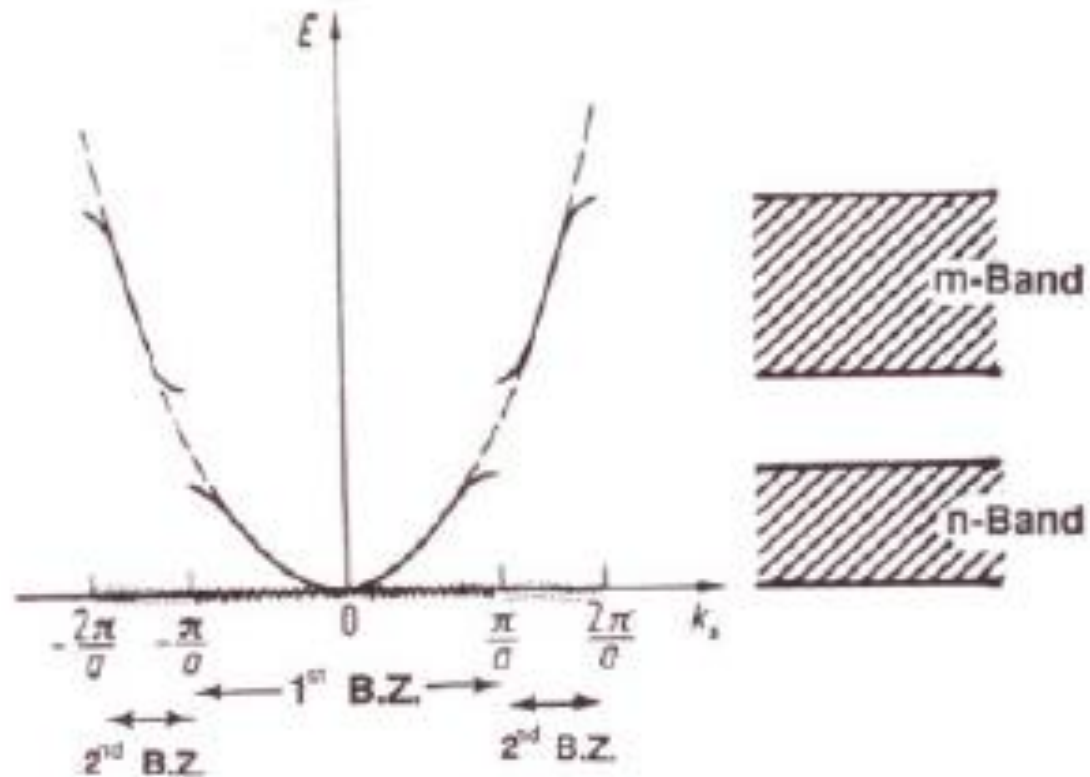
(a)

(b)

Prášková metoda

Rozšířené pásové schéma

Periodické pásové schéma

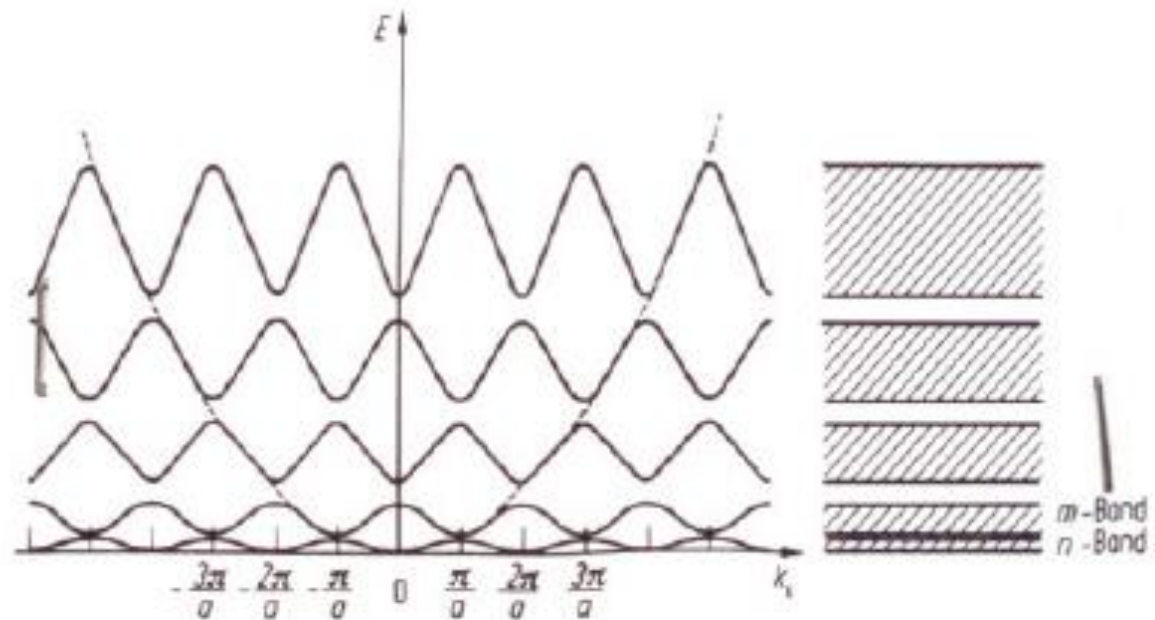
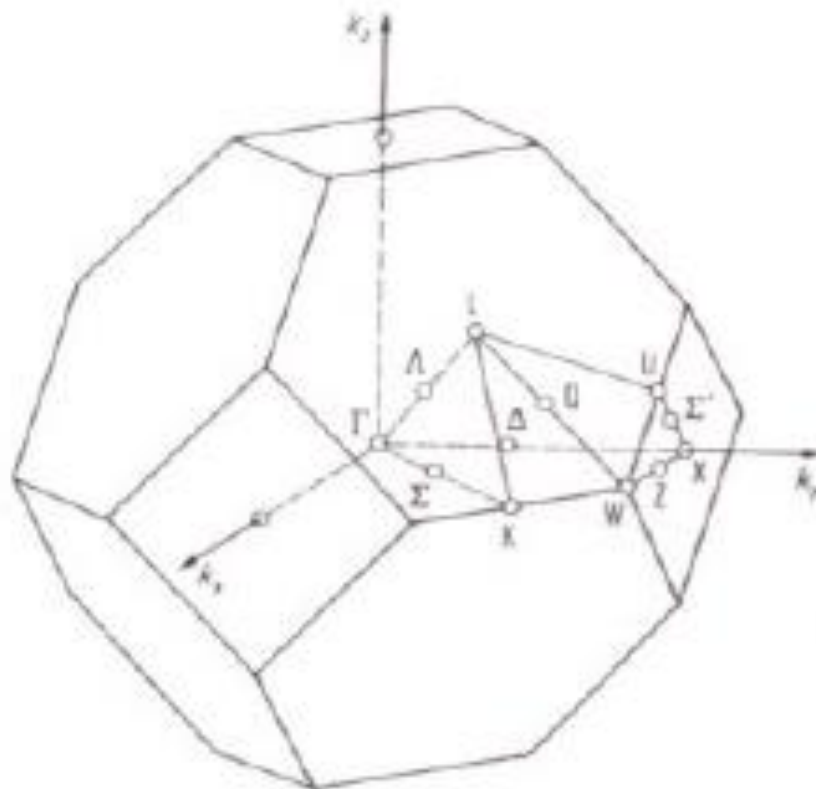
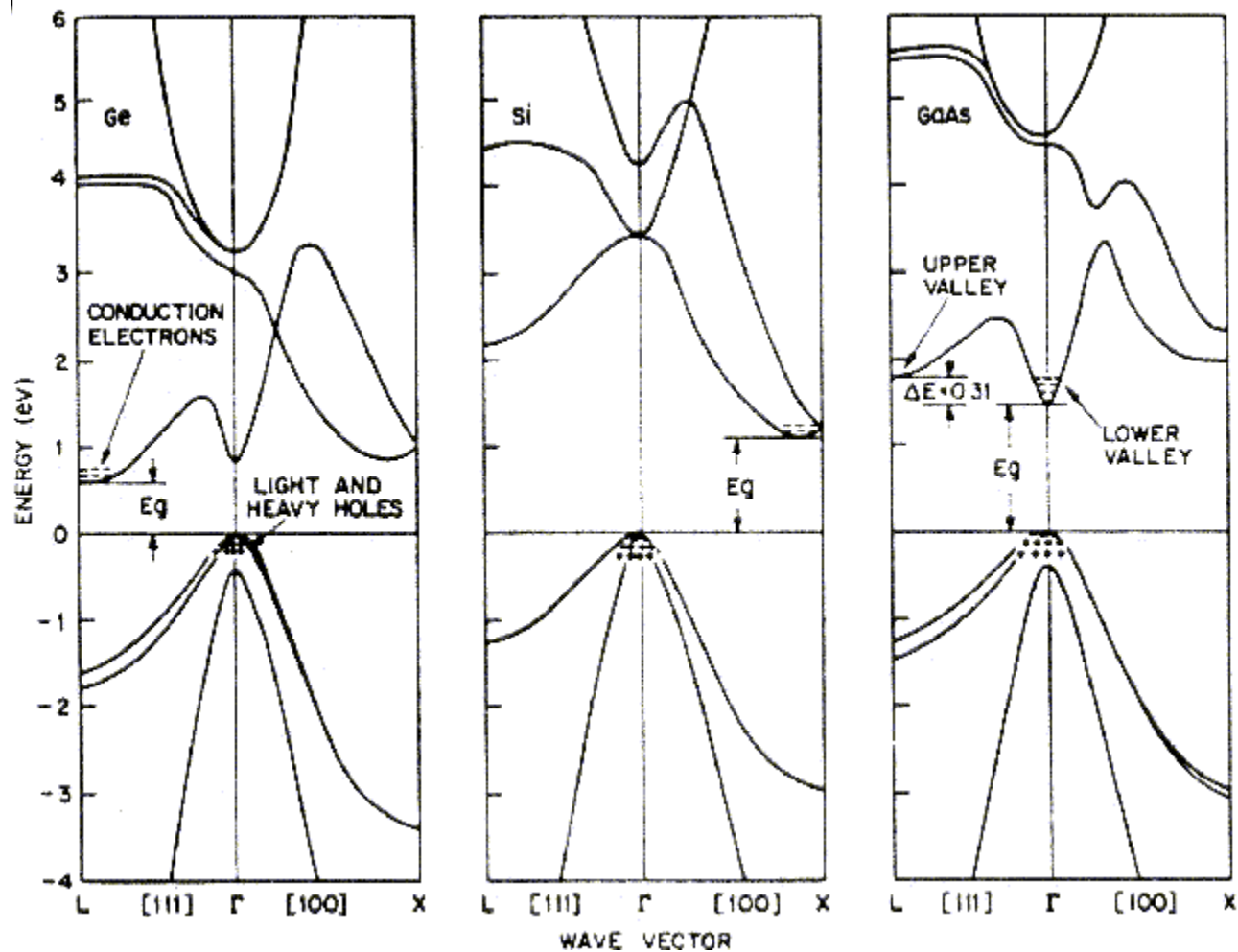

Figure 5.3. Periodic zone scheme.

Brillouinova zóna (FCC)

Pásové schéma reálných polovodičů

Bandstructure of GaAs

